

PREČO SA NÁM ĽUDIA STRÁCAJÚ Z KOSTOLOV?

Prednáška na kňazských rekolekciách v Opatovciach nad Nitrou

dňa 13. októbra 2022

Z každej strany a takmer z každej farnosti počuť konštatovanie o strate veriacich z našich kostolných lavíc, alebo aj duchovných aktivít. Nie je to len problém Slovenska, ale takmer každej európskej krajiny, vrátane katolíckeho Poľska. A práve v Poľsku si dala Cirkev tú námahu a vykonala dvojročný (2021-2022) prieskum na vzorke 2 235 ľudí, aby zistila príčiny odchodu ľudí, najmä mladých, z cirkevného prostredia. Výsledky boli viac ako zaujímavé.

Za najočakávanejšiu príčinu „exodu“ z poľskej Katolíckej cirkvi sa predpokladali početné pedofilné a finančné škandály v radoch kňazstva, ktoré v poslednej dobe poznačili nielen poľskú cirkev, ale aj cirkev v ostatných krajinách, vrátane Slovenska. Na prekvapenie všetkých toto nebol ten najhlavnejší dôvod, kvôli čomu mladí ľudia opúšťajú cirkev. Rebríček príčin odchodu bol nasledovný:

1. Absolútny nezáujem mladých ľudí o praktizovanie náboženského života

Najčastejšou odpoveďou respondentov na otázku nepraktizovania duchovného života v spoločenstve Cirkvi bolo konštatovanie: „Nemá to zmysel!“, „Mňa to nezaujíma!“, „Je mi to jedno!“ , „Nechce sa mi!“... Tieto a podobné odpovede, ktorých bolo najviac, svedčia o prítomnej duchovnej lenivosti, ľahostajnosti až apatii v živote súčasného mladého človeka k problematike duchovna, ktorému sa „už nič nechce“, a ktorého vôbec „nebaví“ premýšľať či uvažovať nad otázkami viery, Boha alebo večnosti.

Pred niekoľkými rokmi som čítal jeden zaujímavý postreh o hlavných hriechoch, ktoré poznamenali posledné storočia: 16. stor.: hnev spojený s náboženskými nepokojmi; 17. stor.: pýcha a prehlbujúci sa rozdiel medzi bohatými a chudobnými; 18. stor.: smilstvo a uvoľnené mravy; 19. stor.: záviť a zničujúce revolúcie; 20. stor.: lakomstvo a dve svetové vojny. 21. storočie: lenivosť a apatia – nič sa nechce a všetko sa už dopredu pokladá za zbytočné...

2. Zbytočnosť Cirkvi

Druhým najčastejším dôvodom bol pohľad na Cirkev ako na organizáciu, ktorá je úplne zbytočná, pre mnohých až otravná, prípadne ju zaraďujú medzi „mafianske organizácie“, ktoré sa miešajú do životov ľudí, znepokojujú ich a psychicky vydierajú. Alebo to známe: Kristus áno, ale Cirkev nie.

3. Strata viery a správanie sa kňazov

Bol to tretí najčastejší argument, kvôli ktorému prestali mnohí komunikovať s cirkvou, pretože viera v Boha absentovala v ich vlastnom životnom prostredí: doma im nikto o Bohu či viere nehovoril, nikto túto tému nikdy neotváral, alebo sa jej nedotýkal, a to aj napriek tomu, že všetci boli kedysi pokrstení.

Čo sa týka správania kňazov, najčastejšie bol vytýkaný arogantný až netolerantný postoj kňaza voči veriacim, aj keď je pravdou, že každý z respondentov uvádzal konkrétny jednotlivý príklad zo svojho života, nie zovšeobecňujúci.

4. Pedofilné a finančné škandály

Táto časť odpovedí, za ktorou stoja tieto škandály tvorila 4 až 5% zo všetkých odpovedí. Za nimi ešte boli ateizmus (3%), racionalizmus a agnosticizmus (1%). Zvyšok tvorili odpovede, ktoré za najhlavnejšiu príčinu odchodu z cirkvi pokladali: kňaza vo vlastnej rodine, neustály smútok, pocit viny a sústavné sebazapieranie.

Zloženie „exulantov“ z cirkvi

- Najväčšiu časť týchto „exulantov“ z cirkvi tvoria mladí ľudia žijúci vo veľkých mestách (37%), ktorí sú poznačení všeobecne kritickým postojom voči cirkvi a kňazom a majú vytvorený svoj vlastný svetonázor bez akéhokoľvek miesta pre vieru a náboženskú prax.
- Veková hranica týchto odídencom z cirkvi sa z roka na rok znižuje a je medzi nimi čoraz viac mladších, dokonca do ich radov začínajú patriť aj početní 16 až 14 roční tínedžeri, respektíve deti. (Pre porovnanie s pokročilým vekom: 38% mladých oproti 13% v pokročilom veku).
- Ako najčastejší dôvod odchodu, resp. nepraktizovania viery uvádzajú najmladší exulanti z cirkvi rezignáciu na náboženskú prax a stratu viery, takže sa pohotovo pokladajú za ateistov, ktorí neveria v žiadneho boha, alebo za agnostikov, čiže tých, ktorí nevedia či nejaký boh existuje, alebo neexistuje.
- Predpokladaným zistením bolo aj to, že ľahostajnejší prístup k viere majú ľudia žijúci v mestách, ako na vidieku: čím väčšie mesto, tým väčšia sekularizácia a ľahostajnejší prístup k viere.
- Na vidieku prestávajú ľudia praktizovať svoju vieru viac z dôvodu kritického postoja voči osobe kňaza, ako z ľahostajnosti, keďže kňaz pôsobiaci na vidieku je viac vnímaný, ako v meste, kde je takmer nepoznaný.
- Čísla potvrdili ešte jednu skutočnosť, že ľudia s vyšším vzdelaním, majú kritickejší postoj voči kňazovi.
- Nakoniec ešte jedna zaujímavosť: viac ubúda praktizujúcich veriacich, ako tých, ktorí strácajú svoju vieru.

Príčiny tohto stavu

- Za najhlavnejšiu príčinu sa označuje slabý prenos religiozity a náboženskej výchovy v rodinách.
- Ďalším dôvodom je sklamanie z účinnosti náboženskej výchovy v školách, ktorá nepriniesla také ovocie, aké sa očakávalo, najmä čo sa týka vyučovania náboženstva v mestách.
- Výrazný podiel na negatívnom stave má aj známa „Covidová doba“, ktorá mnohých vyradila z praktického kresťanského života, aj keď títo „vyradenci“ z cirkvi sa neprestali pokladať za veriacich.
- Nezanedbateľný vplyv na negatívny postoj voči cirkvi tvoria aj rôzne traumatické zážitky v osobnom živote, medzi najčastejšie spomínané patrili zážitky z traumatických spovedí, po ktorých kajúcnici úplne zanechali náboženskú prax, alebo znovu uzavreté manželstvo s rozvedeným, ktorí po následnom zablokovaní prístupu k sviatostiam prestali otvárať aj kostolné dvere; alebo častým dôvodom bol aj stresujúci spôsob života, ktorý nedovoľoval ľuďom k pravidelnej účasti na bohoslužbách, čo ich doviedlo k úplnej absencii. Nakoniec nemalý odradzujúci vplyv má aj všeobecne vytvárajúca sa negatívna mienka o cirkvi, ktorá je vykresľovaná iba zo strany sexuálnych škandálov.
- U strednej generácie nepraktizujúcich kresťanov za najčastejšiu príčinu svojho postoja sa uvádza angažovanosť cirkvi v politike, kým u najstarších exulantov (65 rokov a viac) bola najčastejšou príčinou úplného stiahnutia sa zo života v cirkvi zlý zdravotný stav a tiež kritické hodnotenie kňazov.

Má na tomto negatívnom vývoji podiel aj cirkev?

Spomínaný poľský prieskum dáva aj na túto otázku kladnú odpoveď: Áno, aj samotná cirkev má podiel na „vytlačení“ mnohých členov spomedzi seba. Tým sa nemyslí iba na biskupov a kňazov, ale aj na všetkých veriacich laikov, ktorí aktívne žijú vo svojich farnostiach a ktorých správanie na verejnosti často protirečí so slovami Krista, v ktorého uverili. Všeobecný obraz Cirkvi je totiž vystavaný z konkrétnych osobných postojov, ktoré sa dlhodobo zapisujú do pamäti ľudí. Najťažšie je teda zmeniť tento všeobecný obraz, ku ktorému vo veľkej miere prispievajú v neposlednom rade aj médiá, čím sa vytvára určitý odstup až averzia voči cirkvi.

Bol to síce pohľad poľskou optikou na súčasné problémy v Katolíckej cirkvi za našou severnou hranicou, ale myslím si, že veľmi sa neodlišujú ani od slovenských či diecéznych podmienok a nútia nás hľadať odpovede na rovnaké otázky:

Aké sú naše najhlavnejšie príčiny, ktoré sú za odchodmi našich veriacich?

Ako a ktorým smerom ďalej kráčať v tejto atmosfére, aby sme nestratili všetkých a získali aspoň niektorých?

*Mgr. Lubomír Grega,
honorárny kanonik, farár Opatovce nad Nitrou*